

FÖLDEVÁRI KATALIN

MTA-SzAGKHF Lendület

Görögkatolikus Örökség Kutatócsoport

A máriapócsi kegyhely gondozói:

4. rész

a Nagy Szent

A SZÉTSZÓRATÁS ÉVTIZEDEI

1950-ben, amikor az állam megvonta a Nagy Szent Bazil Rend működési jogát, két bazilita szerzetes ellen indult büntetőeljárás. Nagy Sándor Sebestyén teológushallgatót egy jezsuita kispappal együtt Kondorfa községben tartóztatták le 1949 márciusában, miután megpróbálták elszökni az országból. A közeli faluban kellett volna megtalálniuk egy Láng Imre nevű jezsuita testvért, aki átszolgált volna őket a határon, a településen azonban egy másik ugyanilyen nevű férfi is élt, aki segítség helyett feljelentette őket. Az öt hónapos börtönbüntetés letöltését követően Nagy Sándort Kistarcsára internálták, ahonnan csak 1953. szeptember 17-én szabadult. 1949 és 1952 között talán ez az internálótábor volt az egyetlen, ahol a kommunista hatóságok hallgatólagos beleegyezésével teológiai főiskola működött, melynek tanárai és diákjai az ott raboskodó papok közül kerültek ki. Bár Nagy Sándor Sebestyén is hallgatója volt ennek a börtönteológiának, a Kistarcsán töltött évek alatt elszenvedett bántalmazások annyira megviselték, hogy lelkiileg és szellemileg megröckkanva tért haza, a rendből is kérte elbocsátását.

Regös Dénes Miklós bazilita atyát szovjet katonák hurcolták el Nagylétáról. Az akkor 16 éves Erdei József is ott volt, mikor a három bazilita atya, Dudás Bertalan, Legeza Tivadar és Regös atya missziót tartott a szülőfalujában: „Regös atyának az volt a terve, hogy gyertyás körmenetben megyünk át a másik templomba befejezni a missziót. Százával voltunk. A templom dugig volt. Másnap reggel mennek a rendőrségre kijelentkezni az atyák, azt mondja erre a rendőrkapitány, hogy nem jelentkeznek ki, Önök le vannak tartóztatva. A nép észrevette, hogy a papok nem jöttek ki. (A helybeli három pap és a két bazilita.) A nép betört a rendőrségre, a harangot félreverték. 'Tűz van?' – 'Nem, a papokat letartóztatták.' A rendőrpáncsnak kért segítséget Berettyóújfaluból, állítólag 1-2 vagy két teherautó orosz katonát küldtek, de defektet kaptak, és nem érkeztek meg, mert másképp vérontás lett volna. Este megyünk haza a munkából, látjuk, hogy a templomban nagy a világosság, vége van a misszióknak vasárnap este. 'Mi van?' – 'Nagy baj van, mert

a papokat el akarják vinni!' Azonnal mindenki, édesapám is: 'Gyerünk oda!' A fiatalság a templom körül, ki mivel, ha támadnak bennünket.”

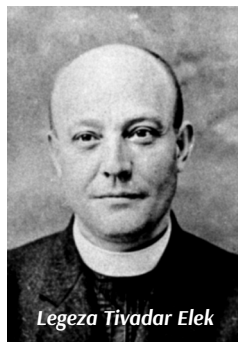
Miután a felbőszült tömeg betört a rendőrségre, és a vállukon kivitték Regös atyát a templomig, mind ott maradtak. Éjfélkor szovjet géppisztolyos katonák érkeztek, akik körülzárták az épületet, majd Regös és Legeza atyát körülbelül negyven emberrel teherautóra rakták és Berettyóújfaluba szállították. Regös Dénest hat hónapnyi kényszermunkára ítélték a kishallgatásokat követően.

A Nagy Szent Bazil Rend ebben az időben 14 felszentelt papból, 19 szeminaristából és 6 szerzetes atyából állt. Ebből 2 atya nyugdíjba mehetett, 10 fő maradt az egyházmegye keretein belül, 2 pedig azon kívül. Az idős atyákat Bodrogkeresztúrra és Tihanyba vitték, ők ott is haltak meg. A szerzetesek egy része lelkipásztori munkát kapott, másik része pedig létszámfeletti státuszba került, civil pályán kényszerült elhelyezkedni.

A szétszórta és illegális évtizedeiben, már 1942-től kezdve a máriapócsi születésű Dudás Bertalan László állt a rend élén. A kommunista hatóságok ellene is megpróbáltak hamis vádakot koholni, s

Regös Dénes Miklós

Legeza Tivadar Elek

Dudás Bertalan

Hegedűs József Joákim

Jöcsák Máté Mihály

Kiss József Leontin

Bazil Rend

miután nem tudták rávenni, hogy Nyugatra szökjön – így kémkedéssel sem vádolhatták –, megvonták a működési engedélyét.

A máriapócsi bazilita rendház feloszlása után Bertalan atya Anarcsra került, ahol előbb szervezőlelkészként, majd parókusként tevékenykedett (1950–1989). Anarcsra a reformáció óta ő volt az első katolikus pap, neki kellett megszerveznie az egyházközséget, hiszen ott nem volt akkor sem templom, sem parókia, az anarcsi görögkatolikusok lelkipásztori ellátása 1950-ig Ajakról történt. Dudás atya munkájának köszönhetően 1954-ben megalakult az egyházközség, 1955-ben pedig számos akadály leküzdése után felépült a templom, melyet a Máriapócsi Könyveszülő Istenszülő tiszteletére szenteltek fel. Az atya egy ideig a sekrestyében lakott, mivel a parókia épülete is az ő idejében készült el, de ekkor emelték a haranglábát is.

Bár Dudás atyának Anarcsra évekig nélkülöznie kellett a rend által nyújtott szerzetesi közösséget, ugyanolyan szigorú életet élt, mint a kolostorban, és a többi bazilita atyával is tartotta a kapcsolatot, hiszen például Hegedűs atyával rendszeresen látogatták az idős szerzeteseket Bodrogkeresztúron. Dudás atya 1989-ben nyugdíjba ment, a rend újjászerveződések pedig a baziliták magyarországi tartományfőnöke lett (1989–1992).

Dudás Bertalan nemcsak a kolostor feloszlásakor igyekezett menteni a rend értékeit, hanem élete hátralévő részében is kiemelt feladatának tekintette ezt, számos adatot a kolostor és a baziliták életéből az ő munkájá-

nak köszönhetően ismerünk. Emellett segítette a kutatókat, melyet számos, tanulmányok lábjegyzeteiben tett köszönetnyilvánítás is bizonyít, de ő maga is publikált cikkeket, tanulmányokat, könyvet a bazilita rend történetét illetően. Bertalan atya folyamatosan gyűjtötte a kutatási anyagokat, emlékeit először leírta, majd magnószalagra mondta. Miután a rend visszakapta a kolostort, össze rendezte a levéltár anyagát, több latin nyelvű szöveget magyarra fordított, illetve kivonatot készített belőlük, segítve ezzel a kutatók munkáját. Bertalan atya 2003-ban halt meg Máriapócsra.

Hegedűs József Joákim atya Bodrogkeresztúron volt parókus 1990-ig, idős és súlyosan beteg rendtársai az ő védőszárnyai alatt készültek a halálra. A rend újraindulása után házfőnöki feladatokat látott el (1990–98). Itt, Bodrogkeresztúron halt meg Sándor Jozafát atya (1953-ban), Szabó Izidor atya (1957-ben), Liki János atya (1961-ben), Zsatkovics Dénes atya (1972-ben). Király János atya így emlékezett vissza rá: *„Bodrogkeresztúron és környékén nem ismeretlen a bazilita név. Az 1950-ben történt szétszórás után Hegedűs atya szikár, szakállas alakjára ma is szívesen emlékeznek. Példás szerzetesi élete, lelkipásztori buzgó-sága, áldozatos segítőkészsége közismert volt. A világban elhelyezkedett és megfáradt rendtársait otthonába fogadta és ápolta halálukig, s sokszor segítette élelemmel a Budapestre került növendékeket is.”*

Hegedűs atya helyét később Sebödi Jozafát atya vette át, s alakította ki a tarcali fióliát, festette ki a bodrogkeresztúri templomot. *„A pócsi kolostor megfelelő helyreállításáig a rendszeres pócsi, tarcali, kispesti összejövetelek, beszélgetések és imádkozások segítették fenntartani az együvé tartozást.”*

Liki Imre atya az újonnan alapított papnevelő intézet és a főiskola rektora lett filozófia- és dogmatikatanárként (1950–1959). Orosz Sándor Ágoston a szétszórás után a szemináriumban lett spirituális atya (1950–51), és aszketikát, szertartást és történelmet tanított 1952-ig. Máriapócsra és Fábánházán volt

Az anarcsi templom akkor...

...és ma

segédlelkész, majd Zemplénagárdra került parókusként, és magához vette Legeza Tivadar atyát. Kiss Leontin miskolci káplán lett, Mező Teofil pedig Máriapócsra került kisegítőként. Jöcsák Máté Regmecen helyezkedett el lelkészként. Regős Miklós Dénes atya papi működése is megszakadt 1950-ben, gyári munkásként helyezkedett el Budapesten, de egészségi állapota miatt idejekorán leszázalékolták. 1953-tól egyházi szolgálaton kívül volt, Budapesten hunyt el 1985-ben.

A novíciusokat a szintén bazilita Dudás Miklós megyéspüspök a nyíregyházi szemináriumban helyezte el, az állam azonban megtiltotta, hogy ott tanuljanak tovább. 1950-ben 19 papnövendék volt a pócsi kolostorban. Ők az első évet a nyíregyházi szemináriumban végezték el, de a rendelet kizárta őket a továbbtanulásból. Hárman Budapestre mentek, ott végezték a teológiát, mint extraneusok, majd 1956-ban külföldre menekültek, a hátralévő teológiai anyagot ketten Rómában, egyikőjük pedig Amerikában sajátotta el. Mindhármukat pappá szentelték.

Liki János Imre

Orosz Sándor Ágoston